

Onderdelen van paddenoverzetacties

- Actieve bescherming
- Waarschuwborden
- Informatie
- Eigen veiligheid
- Wegomleiding
- Raapacties
- Paddenafsluiting
- Tunnels

Actieve bescherming

Vele natuurverenigingen of buurtbewoners waren vaak verbijsterd over het aantal verkeersslachtoffers op welbepaalde trekplaatsen. Elk rechtgeaarde natuurbeschermer zou zich moeten engageren om deze diergroep een veilige overtocht te verzekeren en gelukkig voor de amfibieën zijn er veel zulke mensen. Wie een overzetactie slim aanpakt kan zijn medewerkers zoeken bij jongerenverenigingen of bij leerlingen in scholen. Vaak staan leerkrachten heel

positief tegenover deze vorm van praktijkbiologie. Uiteraard moet ook het gemeentebestuur op de hoogte worden gebracht van een paddenoverzetactie. Ook kan de gemeente instaan voor mogelijk leveren van materiaal of financiële steun. Een overzetactie is een jaarlijks weerkerend probleem waarbij heel wat inzet van de vrijwilligers wordt gevraagd. Anderen vinden het juist tof om elk jaar paraat te staan om daadwerkelijk aan resultaatgerichte acties deel te nemen. Hieronder geven we enkele mogelijkheden die tot het levensreddende werk van padden, kikkers en salamanders kunnen dienen.

Waarschuwborden

Het plaatsen van een driehoekig gevaarsbord met de afbeelding van een pad is een duidelijk signaal voor automobilisten dat er paddentrek is op deze plaats. Het zou goed zijn als hieraan een snelheidsbeperking van ongeveer 50 km/u gekoppeld werd. In praktijk blijkt dit jammer genoeg niet haalbaar. De snelheid van de wagens die over de amfibieën rijden, zorgt voor een luchtverplaatsing die fataal is voor de lichtwegende dieren. Ze worden daarom meestal intact gevonden met de tong uit hun bek. De overzetters hebben soms de minder aangename taak om de dieren uit hun lijden te verlossen. Er mogen enkel verkeersborden geplaatst worden tijdens de trek en die moeten daarna opnieuw verdwijnen. Het heeft ook

geen zin om deze driehoeken het hele jaar door te laten staan want dan zou het beoogde effect verloren gaan. Onder de gevaarsdriehoek mag ook een klein bord komen met eventueel de vermelding: 'paddentrek van 19u tot 7u'

Uiteraard trekken de meeste amfibieën gedurende de nacht. HYL A heeft op eigen initiatief een zelfklever ontworpen van 61,5 cm in de vorm van een gelijkzijdige verkeersdriehoek met daarop de afbeelding van de pad. Gemeentebesturen die nog ergens een bord kunnen recupereren kunnen deze klever erop plakken. Wie een oud verkeersbord kan benutten waarvan de achtergrond nog met reflecterend materiaal is, kan de afbeelding van de pad uitknippen en deze erop klev en. Het plaatsen van dit bord alleen is echter geen garantie voor een goede overzet maar eerder een indicatief redmiddel, zonder meer.

Informatie

Sommige overzetters gebruiken een groot informatiebord waarop elke dag het aantal geredde dieren kan worden afgelezen. Het kan een stimulans betekenen voor buurtbewoners om zich ook achter deze actie te scharen. Ook kleinere infoborden met uitleg over het waarom en hoe van een paddenoverzet kan nieuwe medewerkers aansporen. Uiteraard moet er een plaatselijke verantwoordelijke zijn die bereikbaar is voor mensen met vragen. Hij moet ook nieuwe helpers begeleiden.

Op plaatsen waar de trek intensief is, dienen ook de betrokken bewoners geïnformeerd te worden met een brief.

Eigen veiligheid

Veel van de trekplaatsen bevinden zich meestal op slecht verlichte wegen. Sommige goed bedoelende leerkrachten nemen hun leerlingen graag mee naar een paddentrek. Ook ouders proberen hun kinderen mee te betrekken in dit natuurspektakel en dit is enkel maar toe te juichen. Echte freaks halen soms halsoverhoofdse toeren uit om padden die toch op de weg gesukkeld zijn nog net weg te plukken voor een aankomende wagen. Lovenswaardig maar ook

een beetje dom. Niets zou meer schade toebrengen aan het jarenlange overzetten dan een overzetter die zelf verkeersslachtoffer wordt. HYL A vond het dan ook noodzakelijk dat onze overzetters gezien worden. Dankzij steun van AMINAL werden 250 veiligheidsvesten verspreid. Jammer genoeg bleek dit aantal te weinig. Er werden zelfs vesten door onze noorderburen aangevraagd. HYL A heeft daarom nieuwe vesten laten maken met reglementaire reflecterende veiligheidsstrippen. Het lichtdragende vestje zonder mouwen kan gewoon over de winterkleding worden gedragen en bestaat daarom enkel in de maat XXL.

Achteraan op de rug staat in zeefdruk een gevaarsdriehoek met pad afgebeeld en de letters HYLA-NATUURPUNT. Tevens zijn er vesten waarop enkel de gevaarsdriehoek met pad zonder onderschrift staat afgebeeld. Het dragen van deze vesten is eigenlijk een must. Deze vesten zijn te koop in natuurpuntwinkels. De aankoop van zo'n vest is een veilige investering die jarenlang meegaat. Gemeentebesturen zouden eventueel kunnen tussenkomen in de kosten of zelf voor de veilige kledij zorgen.

Wegomleiding

Bepaalde trek van amfibieën vindt plaats op kleine gewestwegen die eigenlijk meer gebruikt worden als een soort sluipteg. Het zou ideaal zijn wanneer de weg afgesloten wordt tussen 19u 's avonds en 7u 's morgens. Bij een normaal verloop van een intensieve trek duurt dit euvel maar een of twee weken. Indien de wintergoden zorgen voor wisselvallig weer, moeten ervaren overzetters hun advies geven wanneer al dan niet de hekken geplaatst moeten worden. Een goede controle door bevoegden blijft hierbij essentieel want hekken worden vlug verplaatst. Bepaalde gemeenten treffen deze maatregel met goede resultaten. Hierbij kan men de burgers waarschuwen via het gemeentekrantje en de bevolking uitleggen over het waarom van de omleiding.

Raapacties

Op plaatsen waar de trek zich voordoet over relatief grote afstanden of waar te veel obstakels een afsluiting onmogelijk maken, kan een raapactie zijn nut hebben. Voor een raapactie moet iemand zich als coördinator opgeven omdat het aangewezen is een beurtrol op punt te zetten. Het is in praktijk niet altijd haalbaar dat dezelfde mensen er elke avond gaan staan. Het gebeurt al te vaak dat er op één avond veel overzetters zijn en op andere avonden (meestal regenachtige met veel trek) niemand te bespeuren valt. De verantwoordelijke dient naar eigen creativiteit een beurtsysteem te bedenken zoals bijvoorbeeld een telefoonpiramide. Echt ervaren overzetters weten ook perfect wanneer de weersomstandigheden optimaal zijn om dieren te verwachten en kunnen zo mensen verwittigen. Essentieel bij deze actie is een goede zaklamp, een emmer en reflecterende kledij. Ook het verwittigen van de buurtbewoners door middel van een brief is een noodzaak, anders gaat men nog denken dat de georganiseerde misdaad op pad is.

Het kan gebeuren dat een trek zich over honderden meters uitstrekt en dat op en neer wandelen te lang duurt. Het inschakelen van een stapvoets rijdende wagen met een chauffeur en passagier(s) is dan een optie. De passagiers kunnen dan telkens uitstappen om de dieren van de weg te halen of ze kunnen in het schijnsel van de koplampen voor de wagen lopen. De wagen zet zijn knipperlichten best aan en kan eventueel een gevarendriehoekklever met afbeelding van een pad tussen de achterrauitenwischer plaatsen om de bedoeling kenbaar te maken. Opgelet met deze actie want koning auto laat zich niet graag hinderen, gezond verstand en inzicht komen hier van pas. Denk ook altijd aan uw

eigen veiligheid. Soms moet je dieren zien overrijden op een moment dat je ze bijna kon redden. Laat je hierdoor niet ontmoedigen, dat hoort ook bij de actie.

Paddenafsluiting

De maatregel die het meest wordt toegepast is het blokkeren van de trekroute waarbij de amfibieën een uitweg proberen te zoeken en in een "valkuil" terechtkomen. Hieruit worden ze door bereidwillige natuurbeschermers gered en veilig afgezet in het paargebied. Hoe men het best een barrière plaatst, zullen ervaren overzetters onderhand wel weten. Voor de nieuwelingen zullen we proberen met tips en goede raad te omschrijven wat mogelijk is.

Eerst en vooral moet de eigenaar op de hoogte gebracht worden van uw geplande actie op zijn eigendom, meestal is dat de gemeente. Vervolgens dient men af te spreken met vrijwilligers wanneer de afsluiting wordt opgebouwd. Dit moet alleszins ten laatste de eerste week van februari gebeuren. Lastig wordt het als het nog vriest in die periode en zal men de weersvoorspellingen moeten volgen. Uit resultaten van voorbije jaren blijkt toch dat de trek op gang kan komen in de tweede week van februari. In 1996 was de trek pas op 21 maart begonnen en bleef hij aanslepen tot half april.

Tot het standaardmateriaal behoren meestal houten paaltjes met aangescherpte punt (van ongeveer 60 cm hoogte), een rol ijzerdraad, draadspoelen om op te spannen, emmers, krammetjes in U vorm, plasticfolie, bindkabeltjes en wat handigheid. Het scherm dat we in dit voorbeeld gaan gebruiken bestaat uit een plasticfolie. Afgedankte golfplaten van ongeveer 50 cm hoog kunnen ook als versperring dienen.

Veel mensen vragen ons welke folie het best lijkt en ook hier is ervaring een pluspunt. De duurzaamste folie is diegene die dakwerkers gebruiken als onderdakbescherming. De merknaam van deze kunststof is DELTA-FOL SPF van de firma Dörken. Het is een temperatuursbestendige polyethyleenfolie met kunststofbewapening in nauw aan elkaar liggende mazen. Die verzekeren zowel in de breedte als in de lengte een verhoogde trekvastheid.

De folie flappert niet, vervormt niet en er ontstaat geen builvorming. De rolbreedte is 1.5 m en kan bijgevolg in twee of drie banen worden versneden. De lengte van een rol is 50 meter en door het versnijden kan men eventueel tot 150 meter afspannen. De folie is te koop in elke bouwmaterialenhandel. Uiteraard zullen er ook nog andere gunstige kunststoffen bestaan die als scherm dienst kunnen doen. Als men alles in voorraad heeft, kunnen we aan de slag!

Eerst wordt met een spade een sleuf gemaakt over de barrièreafstand. Hierin wordt de folie een tiental cm ingegraven. Ondertussen kunnen de paaltjes over een regelmatige afstand

worden verdeeld en in de grond worden geslagen. De op maat versneden folie kan met bindkabeltjes worden vastgemaakt aan de ijzerdraad die straks bovenaan de paaltjes wordt bevestigd. De bindertjes mogen niet te gierig worden gebruikt zodat het scherm strak aan de ijzerdraad zit en geen vrij spel krijgt bij windvlagen. Het inscheuren van de folie wordt verhinderd door de kunststofbewapening. De ijzerdraad met het scherm kan nu via de draadspoelen strak worden aangespannen en met de krammen op de bovenkant van de paaltjes worden vastgespijkerd. Wie handig is, kan op de paaltjes ook nog een gebogen metalen latje schroeven en de folie zo een stukje laten overhellen naar de binnenkant. Dit is een middel om omhoog kruipende salamanders het iets lastiger te maken. Indien de folie goed is ingegraven zal voor de meeste dieren ontsnappen enige tijd vergen. Als het scherm goed is geplaatst, komt het belangrijkste deel, namelijk het plaatsen van de valkuilen in de vorm van emmers.

Hoe meer emmers er ter beschikking zijn, hoe beter. Via frituren of andere kanalen kan men vaak tegen een kleine vergoeding emmers bekomen, uiteindelijk speelt de afmeting geen rol zolang ze maar diep genoeg zijn zodat kikkers er niet uit kunnen springen. De emmers dienen uiteraard tegen het scherm te staan want zelfs al staan ze maar 1 à 2 cm hiervan verwijderd dan zullen salamanders gewoon voorbij kruipen. Ze dienen perfect te zijn ingegraven d.w.z dat de rand gelijk met de grond moet komen en dat er geen sleuf aan de zijkanten van de emmer mag zijn. Vaak gebeurt het dat, bij opruiming van de emmers na een overzet, salamanders klem blijken te zitten tussen de emmer en de grond. En dat kan nefast zijn voor deze dieren. In de emmers mogen stokjes schuin geplaatst worden om kleine knaagdieren of grotere insecten een ontsnapping te gunnen. Een stukje piepschuim in de valkuil kan nuttig zijn bij hevige regenval zodat de dieren op adem kunnen komen en niet verdrinken door heel de nacht nodeloos te zwemmen. Een laagje grind onder de emmers en kleine gaatjes in de bodem kan als drainage worden overwogen. Zo kan ook het grondwater via deze kleine gaatjes omhoogkomen en de emmer op zijn plaats houden. Wie tijdens de trek in ondergelopen emmers gaat inspecteren, moet met zijn hand in de inhoud roeren want amfibieën kunnen goed onder water blijven. De overzetters nemen telkens een gewone emmer mee om de dieren in over te laden en achteraf te tellen. De valkuilemmers worden, nadat ze goed geplaatst zijn, nooit uit de grond getrokken om afkalving en slecht terugplaatsen te vermijden.

Als de heentrek voorbij is, moet het scherm onmiddellijk worden afgebroken om de terugtrek niet te hinderen. Deze trek is jammer genoeg heel willekeurig, gelukkig voor de dieren blijft het stilaan langer licht en zal het verkeer luwen naarmate het later wordt. De echte freaks zetten twee schermen om zowel heen- als terugtrek op te vangen. Belangrijk blijft toch het scherm van de heentrek omdat hieruit vooral koppeltjes worden gered en dus tevens nieuw broed. De terugtrek opvangen zou bijna betekenen dat men quasi dag in, dag uit zou moeten gaan kijken tot de koude winterdagen, wat vrijwel onmogelijk is.

Tunnels

Meer en meer worden padden onder wegen geleid door middel van een heuse amfibieëntunnel. De eerste tunnel werd in 1985 in gebruik genomen in Ename nabij Oudenaarde. Ondertussen liggen er reeds meer dan 20 tunnels op verschillende locaties van het Vlaamse landsgedeelte. Deze oplossingen zijn natuurlijk permanent en het vrijwilligerswerk om de doorgangen te onderhouden zijn minder arbeidsintensief dan bij het opstellen van een paddenscherm.

Toch is een zekere voorzichtigheid en waakzaamheid aan te bevelen. Bij een raapactie of paddenscherm werden de dieren nauwgezet opgevolgd wat betreft hun aantal en trekgedrag. Tunnels geven het gevoel van laat maar begaan en indien er af en toe geen steekproeven gebeuren, kan men de populatie niet meer inschatten. Ook het onderhoud van tunnels blijft belangrijk en vooral de geleidingswanden moeten goed nagekeken worden. Het schonen door middel van hoge drukreiniging alvorens de trek begint, is essentieel. Indien strooizouten door de openingen bovenaan in de tunnel zijn terechtgekomen op de bodem van deze tunnel dan dienen deze te worden gespoeld. Ook plantenmateriaal of zelfs bijvoorbeeld een dode egel kunnen de doortocht bemoeilijken of zelfs verhinderen.

In september 2001 heeft Econnection, een studie- en adviesbureau voor landinrichting en terreinbeheer, een lijvig rapport geschreven in samenwerking met HYL A en AMINAL. De titel van het werk is: Doelmatigheidsanalyse van amfibieëntunnels en geleidingswanden in Vlaanderen. Hierin worden alle mogelijke scenario's in verband met het aanleggen van tunnels uitvoerig beschreven. Paddenoverzetters kunnen een belangrijke rol spelen om te bepalen waar tunnels het best worden aangelegd. Bij het opstellen van een paddenscherm kunnen ze de emmers nummeren en de aantallen per emmer noteren. Zo kan men inzicht verkrijgen op welke plaats de meeste dieren oversteken. Bij de aanleg van tunnels kan men ook de zogenaamde "Bufo bult" laten aanleggen, dit is de combinatie van verkeersdrempel en tunnel in één.